

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן כ פ ר ש ת ה ש ב ו ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ שנת השטים עשרה

י"ד

חזריע-מצורע (השי"ג)

א. שאלה כללית

ויקרא רבה פרשת מצורע ב: "זאת תהיה תורת המצורע" - הה"ד (תהלים ל"ד) "מי האיש החמץ חיים, אוחב ימים לראות טוב? נצור לשונך מרע ושמתין מדבר נרמה." מעשה ברובל אחד שהיה מחזיר בעיירותו שהיו סמוכות לצפורי והיה מכריז ואומר: "מאן כעי למדכן סם חיים?" (=מי רוצה לקנות סם חיים), אודקין עליה (מתנות כהונה: דוחקים עליו הכריות לקנות ממנו.) ר" ינאי היה יחבב ופשוט בתורקליניה (היה יושב ועוסק במקרא במרקלין שלו.) אמר לו: "כא ועלה אלי לכאן ומכור לי." אמר לו (הרובל): "לאו אנת צריך ליה ולא דכוותך". (לא אתה זקוק לו ולא שכמותך) אשרח עליה (המציר בו), מליק לגביה. (עלה הרובל אצל ר' ינאי). הוציא לו ספר תהלים, הראה לו פסוק "מי האיש החמץ חיים מה כתיב אחרינו?" נצור לשונך מרע" אמר ר' ינאי: "כל מי חייתי קורא הפסוק הזה ולא חייתי יודע (עד) היכן הוא עשוי! עד שבא רובל זה והודיע "מי האיש החמץ חיים וכו'".

לפיכך מה מזהיר את ישראל ואומר להם: "זאת תהיה תורת המצורע" - תורה המוציא שם רע.
א. הסבר, מהו החדוש שנחמדש לר' ינאי בהבנת פסוק זה - שלא ידע בו עד היכן הוא עשוי?

2. מה הקשר בין שמירת הלשון ובין מרשתנו והיכן מצינו קשר זה מרומז בתורה?

ב. פ"ו ולקח הכהן מלוג השמן ויצק על כף הכהן השמאלית.

ספרא ג"ב: מצוה שיצוק לתוך כפו של חברו, ואם יצק לתוך כף עצמו יצא. לבאור הספרא: מלבי"ם: אילת השחר הכללים הבאים:

קל"ג מחטארה הלשון שלא יחזיר את השם בכל פעם, רק אחר שזכר בפעם הראשון, אם הוא שם הנושא יסמך כל הפעלים עליו, ואם הוא שם הפעול ירמזהו ע"י כנוי כמו "ושחט אותו", "וזהה עליו", "ושחטו" - וזה כלל בכל הלשונות. ועל כן בכל מקום שכל השם שלא לצורך יש בו דרוש, וחדושים האלה יתירו בכמה דרכים:

קל"ז: פעמים שדרשו שכלל השם לדייק הדבר, דוקא אותו השם, לא דבר אחר שהיה עולה על הדעת לטעות בו.

קל"ח: פעמים רבות דרשו שהשם הנשנה אינו השם הראשון ממט. (והסנה דברי מלבי"ם לתהלים א' ג': "ובתורתו יהגה יומם ולילה", שהיה לו לומר "ובה" יהגה" ואמרו חז"ל (ע"י י"ם), שתחילה היא תורת ה' ומשמעל בה נקראת תורתו")

ראב"ע ד"ח קל כף הכהן: היא כף הכהן המטהר, רק כן דרך צחות בלשון הקודש, והעד הפסוק הבא אחריו.

1. מה הקשי בפסוקנו?
(וע' גליון תצוה חס"ז שאלה ב)!
2. כיצד מתבארים דברי חז"ל ע"י הכלל הסגנוני הניתן במלבי"ם?
3. מהו "דרך צחות הלשון" שעליו ידבר הראב"ע?
4. מהו ההבדל העקרוני בין הראב"ע לבין המלבי"ם ביחסם לתופעה סגנונית זו, שאנו דנים בה פה?
5. היכן מצינו בלמודנו הטנה דעה זו של ראב"ע בפרשת בראשית. ועייץ גם בראשית ראב"ע י"ט כ"ד
6. מהי הפרעתו של הפסוק הבא לדעת ראב"ע?